



## Fritidsverkstan'

Med ett starkt engagemang, några gamla moppar och trasiga bilar har Henry Gustafzon byggt upp Motorgården i en källare i Bagarmossen.

"För mig är det självklart att göra någonting när det finns problem," säger han.

Henry Gustafzon hade just flyttat från Örby till Bagarmossen med familjen. Flytten var tänkt som en nedtrappning. Henry och hustrun Grethe hade jobbat hårt, skött företag, en villa och skjutsat döttrarna kors och tvär på matcher och träningar.

Nu var döttrarna på väg att bli vuxna och sonen var ett par år in i tonåren. Henry Gustafzon såg fram mot en lugn bekymmerslös tillvaro i en modern hyresrätt.

Men Bagarmossen förändrades snabbt i brytningen mellan 1980- och 1990-talet. Området blev oroligare. Henry märkte att sonen hade svårt att anpassa sig i den nya miljön.

Precis som de flesta andra föräldrar blev han orolig. Men till skillnad från många andra föräldrar bestämde han sig för att göra något åt det.

"För mig är det självklart att göra någonting när jag ser att det finns problem. Jag är uppväxt med det," säger Henry Gustafzon.

Han växte upp i Midsommarkransen under kriget. Pappan var maskinist på en av marinens bogserbåtar på örlogsbasen på Skeppsholmen. På fritiden engagerade han sig i flera olika föreningar. Bland annat var fadern med och startade Midsommarkransens Stockholmskrets Idrottsförening vid Svandammsplan.

Förutom idrottsverksamheten och möten ordnade MSI teater och höstkarnevalen på Svandammsgården.

"Man kan säga att jag fick föreningsvanan med modersmjölken," säger Henry Gustafzon. "Det var fullkomligt självklart för mig att man går med i en förening om man vill ändra på något."

En annan viktig del i den fostran som han fick under sin uppväxt, var att föreningarna skulle ordna enkla och billiga aktiviteter. Alla skulle kunna vara med, så länge man skötte sig. Och skötte man sig inte, ja – då fick man inte vara med.

Det var några enkla och raka principer. Det var svensk folkrörelsetradition och arbetarklassmoral.

Själv började han arbeta som byggnadsplåtslagare 1951 och engagerade sig fackligt. I mitten av 1960-



talet blev han ordförande för hela Bleck- och plåtslagarförbundet. Efter sju år på posten hoppade han av och öppnade egen firma.

När Henry Gustafzon flyttade till Bagarmossen började han trappa ner på jobbandet. Men, av gammal vana, blev han ändå snabbt ordförande i områdets lokala hyresgästförening.

Utifrån den basen började han agera.

Tanken var från början att skapa en lokal som utgick från hans egna intressen och som kunde attrahera ungdomar som ville bygga och laga mekaniska saker. Han betonar att han inte planerade att konkurrera med den kommunala fritidsgården, snarare komplettera den.

Öppningen kom när Stockholmshem ville börja ta betalt för de boendes parkeringsplatser på Svartågatan. Det blev protester, som ledde vidare till förhandlingar. Förhandlingarna slutade med att de boende fick behålla sina gratis parkeringsplatser – och att bostadsbolaget gick med att på upplåta en fjärdedel av garaget i centrum till ungdomsverksamhet.

Henry Gustafzon rycker på axlarna och skrattar: ”Förhandlingar är det möjligas konst...”

Efter att lokalen var ordnad bildades en förening, Bagarmossens Motorklubb, och sedan började Henry Gustafzon leta inventarier.

De första två åren stod han för alla investeringar och utgifter (utom hyran) själv. Han tog kontakt med gamla kollegor och frågade om de hade verktyg och annat som de kunde tänka sig att skänka bort. Han gick ut över Radio Stockholm och frågade lyssnarna om de hade gamla bilvrak stående. På kvällarna åkte han och sonen sedan runt med ett släp och hämtade skrotbilarna.

Resultatet blev en motorgård mitt i Bagarmossen. De gamla bilarna och några äldre mopeder blev grunden i verksamheten. Ett tag fanns det som mest 17 mer eller mindre fungerande bilar i källaren.

Henry och den första skaran på 25-30 ungdomar byggde om garaget till en verkstad. En del av de – för det mesta – unga killarna tillbringade hela kvällarna med att skruva och meka.

Henry Gustafzon hade skapat en miljö som liknade den han själv arbetat i under större delen av sitt arbetsliv: en blandning av plåtslageri och mekanisk verkstad, med en mindre kontorsdel och den obligatoriska fikahörnan med sliten soffgrupp.

Några år senare hade motorklubbens medlemsantal mer än fördubblats. De mekande unga killarna fick sällskap av unga tjejer som var nyfikna på vad som hände i källaren och ungdomar som bara ville komma ner och ”kolla läget”.

De nya medlemmarna ville göra andra saker, så 1996 bytte lokalen skepnad. Skrotbilarna kördes till skroten. Henry och några ungdomar byggde en sextio meter lång bilbana för radiostyrda bilar.

Sedan dess har klubben skaffat ett biljardbord, pingisbord, flipperspel, en kiosk, air-hockeyspel och datorer. Förra året kunde Henry Gustafzon räkna till drygt hundra medlemmar i Bagarmossens Motor- och IT-klubb, som verksamheten numera heter.

Bland ungdomarna i Bagarmossen är Henry och hans medarbetare Rolf Nyberg (ordförande i föreningen) och Nikolaj Dimitrov (verkstadschef) välkända och ofta uppskattade. Motorklubben har också blivit uppmärksam i media några gånger.

Men bland de vuxna i stadsdelen är intresset för klubben blandat. Henry Gustafzon säger att han försökt få folk att engagera sig ideellt i verksamheten.

”Men det är inte många som har kommit hit och tittat vad vi håller på med,” säger han. ”Ännu färre har visat att de vill hjälpa till...”

Rolf Nyberg hyrde en plats för sin Oldsmobile Cutlass Coupe – 73 i samma garage som motorklubben. När han parkerade bilen eller var nere och tittade till den, brukade han komma in till klubben, ta en fika och prata med ungdomarna. I mitten av 1990-talet var han regelbunden besökare och allmänt känd som ”Roffe” av ungdomarna. När han blev sjukskriven i slutet av decenniet började han vara på klubben nästan varenda kväll.

Ungefär på samma sätt gick det till när Nikolaj Dimitrov blev medarbetare: han var en av de första unga killarna som drogs till verkstaden. När han blev äldre fick han ta över en del av ansvaret för verksamheten och idag är han något av Henrys arvtagare och inofficiell verkställare.

Om kontakten med de vuxna i stadsdelen är ljum, så kan motor-



klubbens kontakter med lokala politiker och tjänstemän snarast beskrivas som ”komplicerad”. Henry Gustafzon talar om tiden före stadsdelsreformen och tiden efter:

”Innan hade vi en områdesgrupp, där ett par tjänstemän från det dåvarande socialdistriktet, hyresgästföreningen, polisen, fritidsgården, Folkets Hus, biblioteket och flera andra lokala verksamheter träffades och diskutera-

de vad som var på gång i Bagarmossen. Det var raka rör mellan oss ideella och de kommunala tjänstemännen, det fanns en vilja till samarbete.

”Efter stadsdelsreformen upplever jag det som om allt samarbete upphört. Idag har vi ingen kontakt med vare sig de ansvariga i stadsdelen eller fritidsgården.”

Eftersom motorklubben är en förening kan den inte heller räkna med annat än mindre föreningsbidrag. Nikolaj Dimitrovs arbete finansieras av Stockholmshem. Han får betalt för tjugo timmar i veckan. Pengarna hämtas ur en reserv för hyresgästverksamhet. I övrigt tillhandahåller AB Stockholmshem hela garage-lokalen utan kostnad.

Henry Gustafzon:

”Politikerna vill att vi ska ta betalt för verksamheterna här i klubben, men det går inte. För det första har många av ungdomarna inte råd, för det andra är ju själva kärnan i vår förening att man ska kunna komma hit och göra saker utan att det kostar.”

Ett annat problem med verksamheter som motorgården är att de ofta - som i det här fallet - arbetar efter sina ordningsregler, åldersgränser och verksamhetsplaner. Motorklubben är också en verksamhet som startats och drivits under en lång tid av ett litet antal, viljestarka personer.

Det gör den känslig för förändringar i ledningen. Den som vill jobba i den här typen av klubbar måste ha hög representativitet, det



vill säga vara känd och respekterad av medlemmarna.

När Henry opererade sina knän 2002 erbjöd sig Bagarmossens kyrka att gå in med en fritidsledartjänst för att hålla verksamheten igång. Efter några månader skar sig samarbetet. Bland annat hade ungdomarna svårt att acceptera de förändringar som den nya ledaren ville genomföra. Verksamheten var så förknippad med Henry Gustafzon.

Det ledde till många hårda ord och beskyllningar från olika håll. Stämning mellan motorgården och kyrkan är idag minst sagt frostig.

Man skulle kunna diskutera vem som är skuld till vad länge. Men det stora problemet är att en engagerad människa nu är på väg att dra sig tillbaka och bara vara pensionär. Klubben som funnits i över tio år har varit på väg att läggas ner flera gånger det senaste året, trots att källaren är full av utrustning och möjligheter.

Efter de senaste turerna har AB Stockholms hem och Hyresgästföreningen beviljat motorklubben ett bidrag på 300 000 kronor för löner till fritidsledare. Det håller verksamheten igång åtminstone ett år framåt.

Att den här typen av föreningar och klubbar tjänar ett viktigt syfte finns det forskning som styrker. Den amerikanska professorn Felton Earls har i tio år studerat hur våld och skadegörelse uppkommer och vad man kan göra för att stoppa det. De har studerat över 11 000 kvarter i 196 bostadsområden över hela Chicago; intervjuat tusentals invånare, jämfört brottsstatistik, filmat skadegörelse och klotter samt undersökt invånarnas hälsa och drogmissbruk.

Felton Earl menar att det finns en rad orsaker till att vissa områden präglas av otrygghet och kriminalitet. Bland annat pekar han på fattigdom som en grogrund för kriminalitet. Men hans viktigaste slutsats rymmer i en mening:

Ju fler engagerade invånare det finns i ett område, desto färre brott sker i grannskapet.

Henry Gustafzon återkommer också till behovet av engagerade medborgare. Han pratar länge om det han



anser vara politikernas svek, att de inte stödjer enskilda föreningar och människor som vill arbeta för att förbättra sitt område.

Det leder till ytterligare en fråga: finns det överhuvudtaget någon möjlighet för politikerna att stödja föreningar som IT- och motorklubben i Bagarmossen?

Förutom att stadsdelsnämnderna saknar pengar, är det också svårt för den kommunala byråkratin att samarbeta med socialt

engagerade entreprenörer som Henry Gustafzon; människor som har sina egna idéer, åldersgränser och ordningsregler.

Å andra sidan: forskningen visar att just sådana människor måste uppmuntras och ges en plats i det lokala samhället.

Henry Gustafzons pratar om att skapa en central enhet i Stockholm, dit föreningar som hans egen kan vända sig och ansöka om pengar, men också få tips och råd om hur man utvecklar verksamheten och söker hjälp från andra håll.

Han är övertygad om att klyftan mellan ideella krafter som han själv och de kommunala förvaltningarna går att överbrygga om alla parter anstränger sig.

”Jag är inget proffs på fritidsverksamhet,” säger han. ”Det är möjligt att jag gått in i en del onödiga konflikter. Säkert hade jag kunnat göra saker annorlunda.”

”Men om folk som jag upplever att vårt engagemang mest är i vägen och ställer till problem - då kommer samhällen som Bagarmossen att få stora problem i framtiden.”